

МОНГОЛБАНК
МОНГОЛ УЛСЫН ТӨВ БАНК

ТӨВ БАНК ЮУ ХИЙДЭГ ВЭ?

Энэхүү гарын авлагыг “Олон нийтийн санхүүгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх хөтөлбөр”-ийн хүрээнд боловсруулав.

Монголбанкны зөвшөөрөлгүйгээр товхимолыг цахим болон хэвлэмэл байдлаар, бүтнээр, эсхүл хэсэгчлэн хувилах, хэвлэх бусад хэлбэрээр түгээхийг хориглоно.

© Монголбанк

Үнэгүй тараагдана.

ӨМНӨХ ҮГ

“Иргэн баян бол улс баян” гэдэг. Энэ нь иргэн бүр эрх, үүргээ ухамсарлан, өөрийн амьдрал ахуйд эзэн болж чадвал улс орны хөгжил өөдрөг сайн байхыг өгүүлж буй хэрэг билээ. Нөгөө талаас, аливаа улсын хөгжлийн эрхэм зорилго бол ард иргэдийнхээ сайн сайхан аж байдлыг дээшлүүлэх явдал байдаг. Энэ зорилгод хүрэхэд улс орон эдийн засгийн хувьд чадамжтай, хувь хүмүүс ашиг орлого, хөрөнгө мөнгө сайтай байх нь их чухал. Төр засаг дангаараа энэ зорилгыг биелүүлэхэд хүч хөрөнгө дутах тул ард иргэдийн үүрэг, хувь нэмэр, идэвх санаачилга, оролцоо хэрэгтэй юм.

Хүний хязгааргүй хэрэгцээг хангах нөөц хүрэлцдэггүй нь хүн төрлөхтний бүх түүхэн дэх гачлан байлаа. Гэхдээ бид хязгаарлагдмал нөөцөөр хязгааргүй хэрэгцээгээ хангахын төлөө тэмүүлдэг. Тэгвэл хэрэгцээгээ сайтар хангахын тулд хязгаарлагдмал нөөц, хөрөнгө мөнгийг зөв зарцуулахад хувь хүний санхүүгийн ухаалаг төлөвлөлт томоохон байр суурь эзэлнэ. Хувь хүн та өөрийн бүхий л талын нөөц бололцоог дайчлах, нийгэм, эдийн засаг, санхүүгийн үйлчилгээний талаарх өөрт хэрэгтэй мэдээллийг олж авах, олж авсан үнэн зөв мэдээллээ шийдвэр гаргах, сонголт хийхдээ оновчтой хэрэглэх, зөв мэдлэг, чадвар, хандлагыг төлөвшүүлэхэд энэ сурах бичиг Танд тус болох нь дамжиггүй.

МОНГОЛБАНК
ОЛОН НИЙТИЙН БОЛОВСРОЛ, МЭДЭЭЛЛИЙН ТӨВ

ТӨВ БАНК ОЛОН УЛСАД

1668 Швед (Riskbank) - Анхны төв банк

1694 Англи (Bank of England)

1882 Япон (Bank of Japan)

1913 Америк (FED)

1934 Шинэ Зеланд (Reserve Bank of NZ)

1957 Герман (Bundesbank)

Дэлхийн олонх улс орон эдийн засаг, санхүүгийн тогтолцоогоо тогтвортой байхад тус болно гэж үзээд Төв банк хэмээх институцийг чухалчилж, үйл ажиллагааг нь дэмжиж ирсэн. Ингэхдээ Төв банкныхаа гүйцэтгэх үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэлийг хуулиар тусгайлан зохицуулж иржээ. Өнөө үед хөгжлөөрөө тэргүүлэгч улс орнуудын Төв банкууд үнийн тогтвортой байдлыг урт хугацаанд хадгалахыг үндсэн зорилтоо болгож байна.

МОНГОЛБАНК /ТӨВ БАНК/

Монголын Төв банк /Монголбанк/-ны товч түүх

Иргэд арилжааны банкинд хандаж үйлчлүүлдэг учраас Төв банкны нэрийг мэдэхээс цаашгүй, Төв банк юу хийж, ямар үйл ажиллагаа явуулдгийг төдийлөн сонирхдоггүй, ойлголт ч багатай байдаг.

1924 оны 6 дугаар сарын 2-нд Монгол, Зөвлөлт Орос улсын хувь нийлүүлсэн хөрөнгөөр Монголын Худалдаа, аж үйлдвэрийн банк байгуулагджээ. Анх нээгдэхдээ 260 мянган янчааны хөрөнгөтэй, 22 орон тоотой, тэдний 18 нь Зөвлөлтийн мэргэжилтэн, 4 нь монгол ажилчин байжээ. Энэ бол Монголбанкны үүслийн суурийг тавьсан түүхт үйл явдал байв.

ОН ЦАГИЙН ХЭЛХЭЭС (Монголбанк)

ТӨВ БАНК, АРИЛЖААНЫ БАНКНЫ ЯЛГАА

Улс төр, нийгэм, эдийн засгийн эрс шинэтгэл хийсэн 1990 онд "Аж ахуйн банк байгуулах болон түүний үйл ажиллагааны нийтлэг дүрэм", 1991 онд "Банкны тухай хууль" батлагдсанаар Монгол Улсад 2 шатлалт банкны тогтолцооны хөрс суурийг тавьсан байдаг.

Тэгвэл өдгөө 2018 оны байдлаар Монгол улсад арилжааны 14 банк үйл ажиллагаа явуулж байгаагийн дотор төрийн өмчийн /Төрийн банк/ нэг банк, мөн үүн дээр Монгол Улсын Хөгжлийн банк нэмэгддэг юм. Төв банк болон арилжааны банкны эрхэлж буй үйл ажиллагаа, зорилго өөр хоорондоо ихээхэн ялгаатай, тэдгээрийг дүрдъя.

Төв банк

- ✓ Ашгийн бус
- ✓ Төрөөс үүсгэн байгуулсан
- ✓ Мөнгөн тэмдэгт гүйлгээнд гаргадаг, мөнгөний бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлнэ
- ✓ Харилцах дансны эзэмшигчид нь банкууд, Төрийн сангийн нэгдсэн дансын эзэмшигч нь Засгийн газар байдаг
- ✓ Шаардлагатай тохиолдолд Монголбанкнаас арилжааны банкууд болон Засгийн газарт зээл олгодог
- ✓ Банк хоорондын төлбөр тооцоог зохион байгуулна
- ✓ Үйл ажиллагаагаа УИХ-ын өмнө тайлагнадаг

Арилжааны банк

- ✓ Ашгийн төлөө
- ✓ Мөнгөн тэмдэгт хэвлэж гүйлгээнд гаргах эрхгүй, мөнгөний бодлого боловсруулахгүй
- ✓ Иргэд, аж ахуйн нэгжээс харилцах, хадгаламж татан төвлөрүүлдэг
- ✓ Иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагад богино, дунд хугацааны зээл олгодог
- ✓ Банк хоорондын төлбөр тооцоог зохицуулах эрхгүй
- ✓ Үйл ажиллагаагаа хувь (хувьцаа) эзэмшигчдийн өмнө тайлагнана

ТӨВ БАНКНЫ ҮНДСЭН ЗОРИЛТ

Аливаа улс оронд Төв банк юу хийх ёстойг хуулиар тусгайлан зааж өгдөг. Монголбанкны үндсэн зорилтыг Төв банкны тухай хуулийн 4-р зүйлд дараах байдлаар томъёолсон байна. Үүнд:

1. Монголбанкны үндсэн зорилт нь үндэсний мөнгөн тэмдэгт-төгрөгийн тогтвортой байдлыг хангахад оршино.
2. Монголбанк өөрийн үндсэн зорилтын хүрээнд санхүүгийн зах зээл, банкны тогтолцооны тогтвортой байдлыг хангах замаар үндэсний эдийн засгийн тэнцвэртэй хөгжилд дэмжлэг үзүүлнэ.

Өөрөөр хэлбэл, Монголбанк нь нэн тэргүүнд инфляцийг нам, тогтвортой түвшинд хадгалахын төлөө зорьж ажиллах ёстой. Энэхүү зорилготойгоо нийцтэйгээр Монгол Улсын банк, санхүүгийн тогтолцоог мөн тогтвортой байлгах үүргийг хүлээдэг гэж ойлгож болох юм. Харин Монгол Улсын Засгийн газар нь төсөв, ажил эрхлэлт, гадаад худалдаа гэх мэт эдийн засгийн өсөлтийг хангах бусад макро эдийн засгийн бодлогуудыг тодорхойлж, хэрэгжүүлдэг.

МОНГОЛБАНК ЮУ ХИЙДЭГ ВЭ?

Төв банк/Монголбанк/-ны тухай хуульд зааснаар өөрийн зорилтыг биелүүлэхийн тулд дараах чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлнэ.

**Мөнгөний бодлого
боловсруулж, хэрэгжүүлэх**

**Мөнгөн тэмдэгт гүйлгээнд
гаргах, зохицуулах**

**Засгийн газрын санхүүгийн
зуучлагчийн үүрэг гүйцэтгэх**

**Банк болон хуульд тусгайлан
заасан этгээдийн үйл
ажиллагаанд хяналт тавих**

**Үндэсний төлбөрийн систем,
түүний үйл ажиллагааг удирдан
зохион байгуудах, зохицуулах,
хяналт тавих**

**Гадаад валютын улсын
нөөцийг эзэмших, удирдах**

**Банкны харилцагч, хадгаламж
эзэмшигчийн эрх, хууль ёсны
ашиг сонирхолыг хамгаалах**

**Макро зохистой бодлого
хэрэгжүүлэх**

/2018 оны 01 дүгээр сарын 12-ны өдрийн хуулиар өөрчлөн найруулсан/

1. МӨНГӨН ТЭМДЭГТ ГҮЙЛГЭЭНД ГАРГАХ

1. Монгол Улсын мөнгөн тэмдэгтийн албан ёсны нэгж нь төгрөг мөн. Нэг төгрөг зуун мөнгөтэй тэнцэнэ.
2. Монгол Улсын мөнгөн тэмдэгт нь цаасан дэвсгэрт болон зоосон хэлбэртэй байна. Монгол Улсын мөнгөн тэмдэгтийн хэв загварыг Улсын Их Хурал батална.

/ Төв банкны тухай хуулийн 7-р зүйл /

МОНГОЛ УЛСЫН ГҮЙЛГЭЭНД БАЙГАА МӨНГӨН ТЭМДЭГТҮҮД

ЦААСАН МӨНГӨ

20 000 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 2006

Хэмжээ /мм/: 72x150

Үндсэн өнгө: Ногоон

Нүүрэн талын зураг: Чингис хааны хөрөг

Ар талын зураг: Төрийн есөн хөлт цагаан түг

НУУЦЛАЛ

- Тусгай гэрлээр харахад Чингис хааны хөрөг гэрэлтэн тодронго
- Холограмм дардас дотор Соёмбо, 20000-тын тоо солонгорч үзэгдэнэ
- Дэвсгэртийн дэвсгэр зураг, ялангуяа 20000 гэсэн нэрлэсэн үнэ нь гарт мэдэгдэхээр товгор хийгдсэн

- Дэвсгэр зургийн зүүн доод талын босоо хэвтээ ирмэгийн дагуу "MONGOLBANK" гэсэн үгийг маш жижгээр бичсэн
- Гэрлийн эсрэг барьж харахад Чингис Хааны хөрөг, "МОНГОЛБАНК" гэсэн үгний товчлол болох "МБ" үсгүүд усан хээгээр тодорч харагдана
- Налуугаас харахад дөрвөн морьтон баатрын дүрс, дэвсгэр өнгө нь дөрвөн хэсэгт тодорч үзэгдэнэ

- Гурван мм-ийн өргөнтэй тасалдаж харагдах металл утсан дээр "MONGOLBANK" гэсэн үг болон Соёмбо солигдож харагдана
- Гэрлийн эсрэг барьж харахад дэвсгэртийн хоёр талд байрлах дугуй дүрс зөрүүгүй давхцана
- Тусгай гэрлээр харахад дэвсгэрт металл ялтсан ширхэгтэй харагдана

10 000 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1995

Хэмжээ /мм/: 72x150

Үндсэн өнгө: Улбар шар ба ногоон

Нүүрэн талын зураг: Чингис хааны хөрөг

Ар талын зураг: Эртний Хархорин хотын дотоод талбайн дүрс

НУУЦЛАЛ

- Металл утас
- Серийн дугаар 2 үсэг 7 тоотой 2 өнгөтэй нэг нь хэт ягаан гэрлээр шарахад гэрэглтэнэ
- Усан хээгээр бүтээсэн Чингис хааны хөрөг
- Зуйван дугуй дотор гэрлийн ойлтод морь унаж сэлэм барьсан баатрын дүрс болон дэвсгэртийн үнэ солигдож үзэгдэнэ
- Ар өврийн бүх талбайн хээ угалзад офсет скайнер, фото хувилагчийн эсрэг хийц хийсэн

ТӨВ БАНК ЮУ ХИЙДЭГ ВЭ?

- Хэт ягаан туяанд гэрэлтэнэ
- Нүдэнд үл үзэгдэх бичил үсгэн шугаманд "Mongol Bank" гэсэн бичиг гарна
- Үндсэн хээ, тоо үсгүүдийг гарт

- тэмтрэгдэхээр товгор хэвлэсэн
- Хэт ягаан гэрлээр шарахад дэвсгэртийн үнэ 10000 гэж тодорно
- Дэвсгэртийн 2 талд байгаа дугуй дүрс заавал давхцаж харагдана

5 000 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1994
Гүйлгээнд гарсан он: 1995
Хэмжээ /мм/: 72x150
Үндсэн өнгө: Улбар улаан
Нүүрэн талын зураг: Чингис хааны хөрөг
Ар талын зураг: Эртний Хархорин хотын дотоод талбайн дүрс

НУУЦЛАЛ

- Металл утас
- Серийн дугаар нь хэт ягаан гэрлээр шарахад гэрэлтэнэ
- Усан хээгээр бүтээсэн Чингис хааны хөрөг
- Зуйван дугуй дотор гэрлийн ойлтод морь унаж сэлэм барьсан баатрын дүрс болон дэвсгэртийн үнэ солигдож үзэгдэнэ
- Ар өврийн бүх талбайн хээ үгэлзад офсет скайнер, фото хувилагчийн эсрэг хийц хийсэн
- Хэт ягаан туяанд гэрэлтэнэ
- Нүдэнд үл үзэгдэх бичил үсгэн шугаманд "MongolBank" гэсэн бичиг гарна
- Үндсэн хээ, тоо үсгүүдийг гарт тэмтрэгдэхээр товгор хэвлэсэн
- Хэт ягаан гэрлээр шарахад дэвсгэртийн үнэ 5000 гэж тодорно
- Дэвсгэртийн 2 талд байгаа дугуй дүрс заавал давхцаж харагдана

1 000 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1993

Хэмжээ /мм/: 72x150

Үндсэн өнгө: Хөх

Нүүрэн талын зураг: Чингис хааны хөрөг

Ар талын зураг: Гэр тэрэг

500 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1993

Хэмжээ /мм/: 70x145

Үндсэн өнгө: Шар ногоон ба шар хүрэн

Нүүрэн талын зураг: Чингис хааны хөрөг

Ар талын зураг: Гэр тэрэг

ТӨВ БАНК ЮУ ХИЙДЭГ ВЭ?

100 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1993

Хэмжээ /мм/: 68x140

Үндсэн өнгө: Ягаан хүрэн

Нүүрэн талын зураг: Сүхбаатарын хөрөг

Ар талын зураг: Адуун сүрэг

50 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1993

Хэмжээ /мм/: 66x135

Үндсэн өнгө: Хүрэн

Нүүрэн талын зураг: Сүхбаатарын хөрөг

Ар талын зураг: Адуун сүрэг

20 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1993

Хэмжээ /мм/: 64x130

Үндсэн өнгө: Хар улаан

Нүүрэн талын зураг: Сүхбаатарын хөрөг

Ар талын зураг: Адуун сүрэг

10 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1993

Хэмжээ /мм/: 61x125

Үндсэн өнгө: Хар ногоон

Нүүрэн талын зураг: Сүхбаатарын хөрөг

Ар талын зураг: Адуун сүрэг

5 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1993
Хэмжээ /мм/: 59x120
Үндсэн өнгө: Тод улаан
Нүүрэн талын зураг: Сүхбаатарын хөрөг
Ар талын зураг: Адуун сүрэг

1 ТӨГРӨГИЙН ДЭВСГЭРТ

Анх хэвлүүлсэн он: 1993
Хэмжээ /мм/: 57x115
Үндсэн өнгө: Тод хүрэн
Нүүрэн талын зураг: Арслан
Ар талын зураг: Соёмбо

ЗООСОН ТЭМДЭГТҮҮД

500 ₮

Материал: Cupro-nickel
Диаметр: 22.0 мм
Зузаан: 1.7 мм
Ирмэг: Milled
Цутгуулсан он: 1994

200 ₮

Материал: Cupro-nickel
Диаметр: 25.0 мм
Жин: 6.2 грамм
Зузаан: 1.7 мм
Ирмэг: Milled
Цутгуулсан он: 1994

100 ₮

Материал: Cupro-nickel
Диаметр: 22.0 мм
Жин: 3.84 грамм
Зузаан: 1.5 мм
Ирмэг: Milled
Цутгуулсан он: 1994

50 ₮

Материал: Хөнгөн цагаан
Диаметр: 23.0 мм
Жин: 1.68 грамм
Зузаан: 1.8 мм
Ирмэг: Milled
Цутгуулсан он: 1994 он

МӨНГӨН ДЭВСГЭРТИЙГ “ХҮЧИНГҮЙ”-Д ТООЦОХ НЬ

Монголбанк нь хуурамч мөнгөн тэмдэгт илрүүлэх, хуучирч муудсан эсвэл хуурамч мөнгөн тэмдэгтийг устгах, хуучирч элэгдсэн төгрөгийн дэвсгэртийг солих ажлыг зохион байгуулдаг. Дараах нөхцөлд Монголбанк мөнгөн дэвсгэртийг “хүчингүй”-д тооцож, шинэ дэвсгэртээр нөхөн олгодоггүй. Үүнд:

- Дэвсгэртийн гуравны нэгээс илүү хэсэг үгүй болсон,
- Хоёр өөр дэвсгэртийн тасархай наагдсан, нэг дэвсгэртийн хоёр өөр дугаартай хэсэг наагдсаны нэг талынх нь гуравны нэгээс илүү хэсэг үгүй болсон,
- Олон хэсэг болон тасарч, тэдгээрийг эвлүүлэхэд нэг дэвсгэрт мөн биш нь ялгагдахгүй болсон,
- Хуурамч байж болзошгүй,
- Дэвсгэртийн тоо, үсэг, зураг, хэмжээ, өнгө зэрэг бүхэлдээ өөрчлөгдсөн,
- Галд шатаад гуравны хоёроос доошгүй хэсэг үлдсэн бол сольж өгөхгүй юм байна.

2. МӨНГӨНИЙ БОДЛОГО БОЛОВСРУУЛЖ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ

МӨНГӨНИЙ БОДЛОГО

Аливаа улс оронд төрөөс эдийн засгийн үндсэн 2 төрлийн бодлогыг авч хэрэгжүүлдэг. Нэг нь иргэд, аж ахуйн нэгжүүдээс цуглуулдаг татварын орлогоор дамжуулж засгийн газраас явуулдаг төсвийн буюу сангийн бодлого юм. Харин нөгөө нь Төв банкнаас явуулдаг мөнгөний бодлого. Энэхүү хоёр бодлого аль аль нь зохистой байхаас гадна, хоорондоо уялдаатай байх нь эдийн засаг тогтвортой хөгжих үндэс болдог.

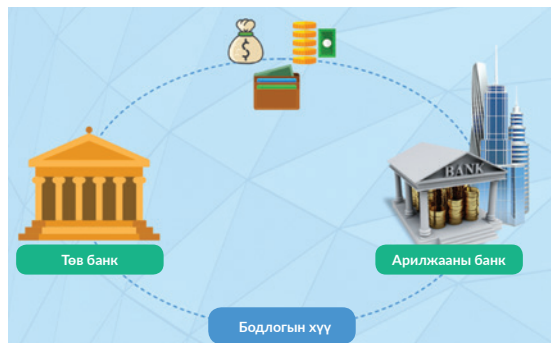
Төв банкууд мөнгөний бодлогоор дамжуулж мөнгөний нийлүүлэлтэд нөлөөлж, эцсийн дүндээ эдийн засаг дахь үнийн өсөлт буюу инфляцийг нам дор, тогтвортой түвшинд байлгахад анхаардаг. Үнэ тогтвортой байснаар тодорхойгүй байдал арилж, эдийн засаг урт хугацаанд тогтвортой өсөх, улс орон хөгжих нэг суурь нь болж өгдөг юм. Төв банкны мөнгөний бодлогын шийдвэр харьцангуй богино хугацаанд гарах боломжтой ч, үр дүн нь эдийн засагт аажмаар илэрдэг онцлогтой. Жишээ нь, Төв банк бодлогын хүүг өөрчлөх шийдвэрийг гаргаснаас хойш 3-5 улирлын дараа эдийн засагт хамгийн өндөр нөлөөллөө үзүүлдэг, тэрхүү нөлөөлөл нь 1-3 жил ч үргэлжлэх боломжтой байдаг.

БОДЛОГЫН ХҮҮ

Төв банкуудын санхүүгийн зах зээлтэй харьцдаг нэг гол арга хэрэгсэл нь бодлогын хүү юм. Монголбанкны хувьд ТБҮЦ зэрэг мөнгөний бодлогын хэрэгслүүдэд төлөх хүүг Бодлогын хүү гэж нэрлэдэг. Тухайлбал, арилжааны банкууд 21 хоногийн хугацаатай төв банкинд мөнгөө хадгалуулаад авах хүү нь Бодлогын хүү юм. Бодлогын хүү нь банк хоорондын захын хүү, Засгийн газрын үнэт цаасны хүү, цаашлаад хадгаламж, зээлийн хүү тогтох суурь болдог зах зээлийн хөтөч хүү юм.

Мөнгөний бодлогын хүүг өөрчлөх, эсвэл хэвээр хадгалах шийдвэрийг Монголбанкны Мөнгөний бодлогын хороо тогтсон хуваарийн дагуу (жилд 4 удаа) хуралдаж гаргадаг.

БОДЛОГЫН ХҮҮ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

Арилжааны банкууд Төв банкинд хадгалуулж буй мөнгөн хөрөнгийн хариуд Төв банкнаас төлж буй хүүгийн хувь хэмжээ юм.

БОДЛОГЫН ХҮҮ ЭДИЙН ЗАСАГТ ХЭРХЭН НӨЛӨӨЛДӨГ ВЭ?

Бодлогын хүү өндөр байх тусам арилжааны банкуудын Төв банкинд мөнгөн хөрөнгөө эрсдэлгүй, найдвартай хадгалуулах сонирхол нэмэгддэг. Тэр хэрээр арилжааны зээл гаргах сонирхол нь буурч, улмаар зээлийн хүүгээ нэмэгдүүлдэг. Эсрэгээрээ бодлогын хүү багассан үед арилжааны банкууд дам нөлөөгөөр зээлийн хүүг тодорхой хэмжээгээр бууруулах боломжтой.

БОДЛОГЫН ХҮҮ - ИНФЛЯЦИЙГ ЖОЛООДОХ АРГА ХЭРЭГСЭЛ

Бодлогын хүүг нэмэгдүүлэх нь инфляцийн хэт өсөлт, эдийн засгийн болзошгүй халалтаас сэргийлэх зорилготой. Харин эдийн засгийн өсөлт саарч байгаа үед бодлогын хүү нь зах зээл дэх мөнгөний нийлүүлэлтийг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих арга хэрэгсэл болдог. Бодлогын хүү өндөр байх нь инфляцийг нам дор түвшинд барихад чухал нөлөөтэй. Харин инфляци нэгэнт нам дор түвшинд очиж, эдийн засаг тогтворжсон үед бодлогын хүүг зөөлрүүлэх замаар эдийн засгийн идэвхижлийг хангах боломжтой юм.

МӨНГӨНИЙ БОДЛОГЫГ АМЖИЛТТАЙ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ НЬ

“Мэдлэгт дүсал нэмэр”

Мөнгийг үнэ цэнэтэй байлгахын тулд төв банкнаас явуулж буй мөнгөний бодлого нь олон төрлийн арга хэрэгсэл, хэд хэдэн төвөгтэй суваг, дамжлагыг давах шаардлага гардаг. Мөнгөний бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлэхэд дараах 3 зүйл нэн чухал:

1. Мөнгөний бодлогын зорилго тодорхой байх
Мөнгөний бодлогын зорилго тодорхой байх тусмаа тэрхүү зорилго амжилттай биелэхэд дөхөм болдог. Аливаа улс орны мөнгөн тэмдэгтийг гүйлгээнд гаргах, мөнгөний нийлүүлэлтийг удирдах зэрэг нь маш их эрх мэдэл, үүрэг хариуцлагыг

- агуулдаг. Иймд зорилгыг аль болох нарийвчлан зааж өгснөөр мөнгөний бодлого хэрэгжүүлэгч институци буюу төв банкин дээр хэт их эрх мэдэл төвлөрөх, улмаар үүсч болох аливаа эрсдэлээс сэргийлэх боломжтой болно.
2. Мөнгөний бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлэгч төв банк хараат бус байх.
Төв банкны хараат бус байдал алдагдаж, улс төрөөс хэт хамааралтай шийдвэрүүд гарснаар улс орны эдийн засаг өндөр эрсдэлд орсон түүх цөөнгүй. Богино хугацаанд үр дүнгээ өгч сонгогчдод таалагдах улс төрийн шинжтэй

шийдвэрүүд нь дунд урт хугацааны үнийн тогтвортой байдал, эдийн засгийн өсөлтөд ихээхэн сөрөг нөлөөлсөн жишээ ч бий. Тийм ч учраас өнөөдөр дэлхийн олонх улс орон, тэр дундаа эдийн засгийнхаа хөгжлөөр тэргүүлэгч орнуудад төв банкны хараат бус байдлыг хуулиар онцгойлон баталгаажуулж өгдөг жишиг нэгэнт тогтжээ.

3. Төв банк ил тод байх, олон нийттэй харилцах харилцаа ойлгомжтой байх.
Төв банк ил тод, нээлттэй байснаараа нэг

талаас мөнгөний бодлого хэрэгжүүлэгч институцийг хянах, улмаар хариуцлагатай ажиллуулах боломж бүрдэнэ. Харин нөгөө талаас мөнгөний бодлогод итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх чухал хөшүүрэг болдог. Төв банк олон нийттэй идэвхтэй харилцаж, бодит мэдээллийг түгээн тайлбарлах нь мэдээллийн тэгш бус байдлыг бууруулах, зах зээл тодорхой бөгөөд тогтвортой байх, улмаар мөнгөний бодлогын зорилт амжилттай биелэхэд эерэгээр нөлөөлдөг.

ҮНИЙН ТОГТВОРТОЙ БАЙДЛЫН АЧ ХОЛБОГДОЛ

Инфляци нь эдийн засгийн өсөлт, ядуурал гэх мэт асуудал шиг үргэлж олны анхаарлын төвд байдаг сэдэв биш бөгөөд үнэ тогтвортой үед “мартагддаг” гэж хэлж болохоор үзүүлэлт. Харин үнэ тогтвортой байхаа больсон цагт л бид ямар чухал зүйл болохыг нь гэнэт ухаарах нь түгээмэл.

Үнэ тогтвортой байна гэдэг нь нийт ард иргэдэд ашигтай зүйл бөгөөд эдийн засаг тогтвортой, үр ашигтай ажиллах суурь хөрс нь болдог. Учир нь бүтээгдэхүүн үйлчилгээний үнийн өөрчлөлт бол худалдан авалт хийж буй хэрэглэгчид, мөнгөө хадгалуулж буй хадгаламж эзэмшигчид, эсвэл хөрөнгө оруулалт хийж буй бизнесийн байгууллагууд гээд хэн бүхэнд шууд нөлөөтэй. Харин үнэ тогтворгүй үед иргэдийн бодит орлого буурах, ядуурал нэмэгдэх, нийгэмд тэгш бус байдал даамжрах гэх мэт олон сөрөг тал бий болдог.

ҮНЭ ТОГТВОРГҮЙ ҮЕД ЮУ ҮҮСЭХ ВЭ?

- Үнийн өсөлт 231 сая хувьд хүрч, 100 триллион дэвсгэрт гүйлгээнд гаргахад хүрч байсан Зимбабве улсын 2008 оны үйл явдал гипер инфляци иргэдийн худалдан авах чадварт хэрхэн нөлөөлж, эдийн засгийг сүйрүүлж болохыг харуулсан.
- Мөнгөн хуримтлалыг богино хугацаанд үнэ цэнгүй цаас болгон хувиргах хурдтай үнийн өсөлт нь банк санхүүгийн системийг хэрхэн тогтворгүй болгодгийг 2016 оны байдлаар 40% болон 800%-ийн инфляцитай байсан Аргентин, Венесуэль улсын жишээ харуулж байна.
- Инфляци хасах утгатай буюу бүтээгдэхүүний үнэ өсөх биш харин урвуугаар буурч, “Дефляци”-тай байх үед компаниуд зардлаа бууруулахын тулд хөрөнгө оруулалтаа танах, ажиллах хүчээ цомхотгох замаар эдийн засаг агшдаг болохыг Японы сүүлийн 30 жилийн түүхээс харж болно.

Үнэ тогтворгүй, савлагаатай байхын зовлонг Монголчууд ч түүлж үзсэн бөгөөд 90-ээд оны эхэнд инфляци 300% давж, жилийн дотор үнэ 3 дахин өсөхөд иргэдийн хэрэглээ, худалдан авах чадварт ихээхэн дарамт учирч халаасанд байгаа мөнгө үнэ цэнээ алдаж байсан.

3. ЗАСГИЙН ГАЗРЫН САНХҮҮГИЙН ЗУУЧЛАГЧИЙН ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭХ НЬ

Монголбанкинд олгогдсон өөр нэг үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэл бол засгийн газрын зуучлагчаар ажиллах явдал юм. Ингэхдээ юун түрүүнд гэрээний дагуу Төрийн сангийн нэгдсэн дансыг Сангийн сайдын хүсэлтээр өөр дээрээ байршуулж, засгийн газрын төлбөр, түүнтэй холбогдох төлбөр тооцоог гүйцэтгэнэ. Ингэснээр төрийн сангийн нэгдсэн дансны зардал буурах давуу талтай.

Нөгөө талаас мөн Монголбанк нь засгийн газраас гаргасан үнэт цаасыг засгийн газрын хүсэлтээр бусад этгээдэд зуучлан борлуулах ба төрийн мөнгөний бодлогын зорилт, зах зээлийн тухайн үеийн нөхцөл байдалд нийцэж байвал түүнийг худалдан авах, худалдах боломжтой. Гэхдээ энэ үйл ажиллагааг засгийн газрын шийдвэрээр 2017 оны 10-р сараас хойш явуулаагүй байгаа.

4. БАНКНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХЯНАЛТ ТАВИХ

1. Монголбанк банк байгуулах зөвшөөрөл болон банкны үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгох, банкны өөрийн хөрөнгө, төлбөрийн чадварыг хангуулах, үйл ажиллагааг нь зохицуулах, албадлагын арга хэмжээ авахтай холбогдсон дүрэм, журам, заавар, аргачлал болон холбогдох бусад шийдвэр гаргаж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавьж ажиллана.
2. Банк байгуулах, үйл ажиллагаа явуулах болон холбогдох бусад зөвшөөрөл олгох, зөвшөөрлийг хүчингүй болгох, банкны удирдлага, зохион байгуулалтын үндсэн зарчмыг тогтоох, хязгаарлалт хийх, шаардлага тавих, хяналт шалгалт хийх, банк, банкны нэгдэлд албадлагын арга хэмжээ авах үйл ажиллагааг холбогдох хуулиар зохицуулан хэрэгжүүлнэ.
3. Зээлийн мэдээллийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, хяналт тавих замаар санхүүгийн салбарын тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор зээлийн мэдээллийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, татгалзах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой үйл ажиллагааг хуулиар зохицуулна.

5. ҮНДЭСНИЙ ТӨЛБӨРИЙН СИСТЕМ, ТҮҮНИЙ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ УДИРДАН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ, ЗОХИЦУУЛАХ, ХЯНАЛТ ТАВИХ

Монголбанк Үндэсний төлбөрийн систем, түүний үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулж, зохицуулж, хяналт тавина. Үүнд:

1. Үндэсний төлбөрийн системийн бодлого
2. Төлбөрийн системийн хяналтын бодлого
3. Банк хоорондын их дүнтэй гүйлгээний төлбөр тооцоо
4. Банк хоорондын бага дүнтэй гүйлгээний төлбөр тооцоо
5. Төлбөрийн карт

6. ГАДААД ВАЛЮТЫН УЛСЫН НӨӨЦИЙГ ЭЗЭМШИЖ, УДИРДАХ

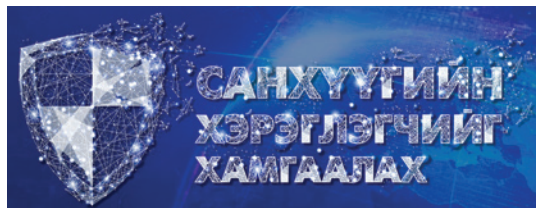
Монголбанк эзэмшин, удирдаж байгаа гадаад валютын улсын нөөцийн гадаад төлбөрийг түргэн гүйцэтгэх чадвар, найдвартай байдлыг хангах үүрэгтэй. Зөвхөн эдгээр үүрэг бүрэн биелсэн нөхцөлд гадаад валютын улсын нөөцийг ашиглан санхүүгийн зах зээл дээр арилжаалагдах хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх замаар орлогыг нэмэгдүүлэх үйл ажиллагаа явуулна.

- Монголбанкин дахь гадаад валютын улсын нөөц дараах төрлийн активаас бүрдэнэ:
 1. Гадаад орны банк, санхүүгийн байгууллагад хадгалж байгаа мөнгөжсөн алт;
 2. Бэлэн ба бэлэн бус хэлбэрээр байгаа чөлөөтэй хөрвөдөг гадаад валют;
 3. Чөлөөтэй хөрвөдөг гадаад валютаар чөлөөтэй төлөгдөх вексель;
 4. Гадаад орны засгийн газар, төв банк, олон улсын санхүүгийн байгууллагаас гаргасан буюу баталгаажуулсан чөлөөтэй хөрвөдөг гадаад валютаар нэрлэсэн, түүгээр төлөгдөх бүх төрлийн үнэт цаас;
 5. Олон улсын хэмжээнд гадаад валютын нөөцөд тооцогдох бусад актив.
- Монголбанк гадаад валютын улсын нөөцийг удирдахдаа гадаад валютын нөөцийн бүрэлдэхүүн хэсгийг харилцан чөлөөтэй хөрвүүлэх, худалдах, худалдан авах үйл ажиллагаа явуулна.
- Монголбанк чөлөөтэй хөрвөдөг гадаад валют, түүнтэй адилтгах хэрэгслийг төгрөгөөр худалдах, худалдаж авахдаа төгрөгийн тогтвортой байдлыг хангана.
- Гадаад валютын улсын нөөц нь Улсын Их Хурлаас тогтоосон доод хэмжээнээс багассан эсхүл гадаад валютын бодлогыг хэрэгжүүлэх болон улсын гадаад төлбөр тооцоог шуурхай явуулах боломж алдагдсаныг Монголбанк тодорхойлсон нөхцөлд Монголбанк засгийн газартай хамтран холбогдох арга хэмжээ авна.

7. БАНКНЫ ХАРИЛЦАГЧ, ХАДГАЛАМЖ ЭЗЭМШИГЧИЙН ЭРХ, ХУУЛЬ ЁСНЫ АШИГ СОНИРХЛЫГ ХАМГААЛАХ

1. Монголбанк хадгаламж эзэмшигч, харилцагчийн эрх ашгийг хамгаалах, банкны тогтолцооны найдвартай байдлыг бэхжүүлэх зорилгоор банк байгуулах зөвшөөрөл болон банкны үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгох, банкны өөрийн хөрөнгө, төлбөрийн чадварыг хангуулах, үйл ажиллагааг нь зохицуулах, албадлагын арга хэмжээ авахтай холбогдсон дүрэм, журам, заавар, аргачлал болон холбогдох бусад шийдвэр гаргаж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавина.
2. Хадгаламж эзэмшигчийн эрх ашгийг хамгаалах, санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор Банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хууль тогтоомж, тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан дүрэм, журмын хэрэгжилтэд хяналт тавина.
3. Олон нийтийн санхүү, эдийн засгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх бодлого боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

8. МАКРО ЗОХИСТОЙ БОДЛОГО ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ

Монголбанк мөнгөний бодлогын хэрэгжилт болон банк, санхүүгийн тогтолцооны тогтвортой байдалд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэлийг тодорхойлж, үнэлэн түүнээс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах зорилгоор макро зохистой бодлогыг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

Монгол Улсад макро зохистой бодлогыг хэрэгжүүлэх үндсэн зорилго нь

- санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах,
- санхүүгийн системийн дархлааг бэхжүүлэх,
- системийн эрсдэлээс урьдчилсан сэргийлэхэд оршино.
- Макро зохистой бодлого нь Монголд төдийгүй олон улсад ч харьцангуй шинэ ойлголт бөгөөд Төв банк эдийн засгийн мөчлөгийг санхүүгийн мөчлөгтэй хамт зохицуулахад тус болдог. Өөрөөр хэлбэл, эдийн засгийн мөчлөг, санхүүгийн мөчлөгтэй зөрөх үед санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах, нийгмийн сайн сайхан байдлыг хамгийн өндөр түвшинд байлгахад зорьдог бодлого, хэрэгслүүд юм.

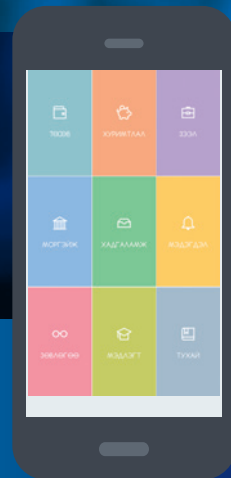

“Хүн нэг өмөө босоод л
санхүүгийн мэдлэгтэй болдоггүй”

Шон мэнди
(Дэлхийн банкны зөвлөх)

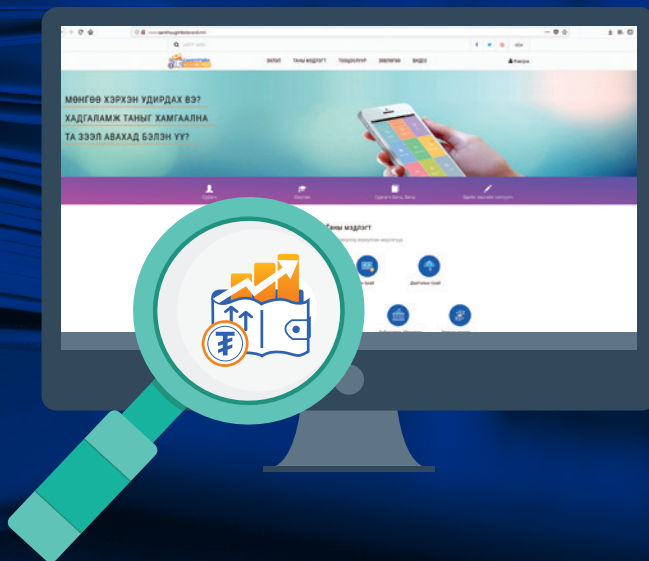

ТӨСӨВЧИН
Аппликэйшн

Энэхүү аппликэйшн нь өөртөө хуримтлал тооцоологч,
хадгалагч, зээл тооцоологч, ипотека, төсөвлөгч зэрэг
тооцоолууруудыг багтаасан.

www.sankhuuginbolovsrol.mn

 /Mongolbank.mn

 /Санхүүгийн боловсрол

 @mongolbank_mn

 www.mongolbank.mn

 /Mongolbankmn

 info@mongolbank.mn

 11 310081